

к-3109 Смачный, Украина; к-3507 *Lot № 4-1, Espana*; к-3528 *TR 26595-68, Turkey*; к-3541 Местный, Таджикистан; к-3618 *IG 9587, France* и другие.

Высоким числом бобов, зёрен и массой зерна с 1 растения (80-100 бобов; 75-108 зёрен; 20-35 г) отличались сортообразцы: к-2336 *Pedrosillano, Espana*; к-3194 Армения; к-3206, к-3124 *Syria*; к-3244 Армения; к-1736 Устойчивый 3/65, Таджикистан; к-1738 *m-43, Israel*; к-3109 Смачный, Украина; к-3565 *Nec 2668-1, Afganistan*; к-3506 *NEC 33-3, Irak*; к-3578 *ICC 5241, India*; к-3618 *IG 9587, France* и др. К крупнозёрным (масса 1000 зёрен 350-420 г) отнесены образцы: к-583 Азербайджанский 583, Азербайджан; к-1558 4 №-25/1-1, *Turkey*; к-1610 Местный, *India*; к-3500 Местный, Украина; к-3506 *NEC 33-3, Irak* (384,0 г); к-3527 *Karaj 254, Iran* (401 г); к-3577 *ICC 5056, India*; к-3618 *IG 9587, France*.

За 2 года исследований в условиях Западного Казахстана более 40 образцов нута с комплексом полезных признаков в условиях комбинированной засухи превысили урожай стандарта на 30-70% (от 120 до 230 г/м²): к-1610 Местный, к-3582 *ICC 5257*, к-3580 *ICC 5249, India*; к-3109 Смачный, к-2615 Луганец, Украина; к-3526 *Esfahan 111-1, Iran*; к-3541, к-3546 к-3554, Таджикистан; к-3615 *IG 9406*, к-3279 *ILS 2411, Turkey*; к-3187, к-3190, *Syria*; к-3241 *CDC Anna, Canada*; Линия 99, Узбекистан; к-1430 *Bulgaria* и другие.

ВИКОРИСТАННЯ ГЕНОФОНДУ СОЇ КУЛЬТУРНОЇ GLYCINE MAX (L.) MARR. В СЕЛЕКЦІЇ

USE OF CULTIVATED SOYA *Glycine max* (L.) MArr. GENE POOL
IN BREEDING

С. С. Рябуха, О. О. Посилаєва, Т. В. Сокол, П. В. Чернишенко

S.S. Ryabukha, O.O. Posylayeva, P.V. Chernyshenko

Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН

Plant Production Institute nd. a. V. Ya. Yuryev of NAAS

e-mail: rjabukha@mail.ru

Благодаря использованию различной генетической плазмы, селекционерами института за последние 40 лет создано более 35 сортов сои, из которых 15 в разные годы внесены в Государственный реестр. Сейчас в Госреестре Украины находятся 12 сортов селекции института: Мальвина, Подяка (2012 г.), Спрятна, Эстафета (2013), Байка (2014), Кобза (2015), Перлына (2016). Приведена характеристика лучших сортов. В НЦГРРУ сформирована базовая коллекция сои, которая насчитывает более 2680 образцов и является источником исходного материала для селекции. Созданы и зарегистрированы в НЦГРРУ рабочие коллекции сои по устойчивости к фузариозу, по устойчивости к жаре и засухе. Выделенные и зарегистрированы в НЦГРРУ источники устойчивости к фузариозу, засухоустойчивости, высокой урожайности. Созданные коллекции и выделенные образцы рекомендуются для использования в качестве ис-

точника вихідного матеріала при створенні нових сортів сої стійких до біо- і абіотических факторів, в наукових і навчальних програмах.

Through the use of different germoplasmas, the breeders of the Institute has created over the past 40 years more than 35 varieties of soybean, 15 of them over the years included in the State Register. Now in the State Register of Ukraine there are 12 varieties bred in the Institute: Malvina, Podyaka (2012..), Sprytyna, Estafeta (2013), Bayka (2014), Kobza (2015), Perlyna (2016). The characteristic of the best varieties is presented. In the NCPGRU, there is formed soybean base collection which includes more than 2680 accessions and is a source of starting material for breeding. There is created and registered in the NCPGRU working collection of soybean for resistance to Fusarium wilt, resistance to heat and drought. The sources of resistance to fusarium, drought resistance, high yield are selected and registered in the NCPGRU. The created collections and selected accessions are recommended for use as a source of starting material in the creation of new soybean varieties resistant to biological and abiotic factors, in scientific and educational programs.

За обсягами виробництва сої Україна посідає восьме місце в світі та перше в Європі, має найбільший сортовий потенціал на європейському континенті. На 2016 р. Держреєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні налічує понад 180 сортів сої.

У східній частині Лісостепу України дослідження по генетичним ресурсам, селекції та технології вирощування цієї культури зосереджені в Інституті рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН. Завдяки використанню вихідного матеріала різної генетичної плазми, селекціонерами інституту за останні 40 років створено понад 35 сортів сої, з яких 15 у різні роки внесені до реєстру. Наразі, у Держреєстрі України знаходяться 12 сортів селекції інституту, причому сім з них включені за останню п'ятирічку: Мальвіна, Подяка (2012 р.), Спритна, Естафета (2013 р.), Байка (2014 р.), Кобза (2015 р.), Перлина (2016 р.). Разом з цим, на сортодільницях Держветфітослужби вивчають сорти Вікторина, Писанка, Райдуга, Мелодія, Красуня, Вишиванка, Вереснева. Сорт сої Кобза з 2015 р. занесений до Держреєстру селекційних досягнень РФ по Центрально-Чорноземному регіону. Про високий потенціал урожайності цих сортів свідчать отримані результати екологічних випробувань. Урожайність сорту Мальвіна становила 3,74 т/га (Степ), сорту Подяка – 3,67 т/га (Лісостеп), сорту Спритна – 3,50 т/га (Лісостеп), сорту Байка – 4,40 т/га (Лісостеп), сорту Естафета – 5,07 т/га (Лісостеп), сорту Кобза – 3,45 т/га (Лісостеп), сорту Перлина – 3,2 т/га (Лісостеп). В насінні нових сортів вміст білка становить 38-40 %, жиру – 19–21 %. Сорти Мальвіна і Подяка мають високу стійкість до збудників фузаріозу, а Байка та Естафета – підвищену посухостійкість.

У Національному центрі генетичних ресурсів рослин України (НЦГРРУ) сформована базова колекція сої, яка налічує понад 2680 зразків і є джерелом вихідного матеріала для селекції. Ведеться активна робота по формуванню, ознакових, навчальних, робочих колекцій. Створено та зареєстровано у НЦГРРУ робочі колекції сої по стійкості до фузаріозу та по стійкості до спеки та посухи. Робоча ко-

лекція сої по стійкості до фузаріозу створена в результаті вивчення в 2005-2012 рр. на інфекційному фоні 300 зразків сої. Вона включає 51 зразок, що походять з 11 країн світу. Інтенсивність ураження фузаріозом зразків колекції знаходиться в межах 9,1–25,0 % і (високостікі та стійкі). На п'ять зразків з колекції одержано свідоцтва про реєстрацію зразків генофонду рослин України: Сузір'я, лінія №355, Лара, Софія, Святогор. Стійкість до фузаріозу та високу урожайність у своєму генотипі поєднують зразки: OAC Shire (513 г/м²), Софія (475 г/м²), Лара (448 г/м²), Predator (440 г/м²), Святогор (433 г/м²), Шарм (428 г/м²), Т1 (425 г/м²) та MN 1401 (410 г/м²).

Вивчення в 2012–2013 рр. адаптивності сучасних сортів сої в контрастних умовах поля та штучного посушника, дозволило сформувати робочу колекцію сої по стійкості до посухи та спеки. Вона включає 83 зразки з 15 країн світу, які по ступеню стійкості до спеки та посухи розподіляються на 5 груп прояву ознаки (від 51 % до 136 %). Найвищий рівень посухостійкості мають зразки Галі, Соер 345 (ультраскоростигла група), Припять (раннестигла група), Сонячна (середньостигла група). Сорт Галі поєднує дуже високу посухостійкість з високою продуктивністю; зразок Соер 345 – високу посухостійкість з високою продуктивністю; F 50 R/W, Янкан, Байка, Л1 101, Ларіса, Gaillard, Спритна, Донская (молочная), УИР 021752 і Десна – середній рівень посухостійкості з високою продуктивністю. Створені колекції рекомендуються для використання у навчальному процесі та, як джерела вихідного матеріалу при створенні нових сортів сої стійких до біо- та абіотичних чинників, у селекційній роботі.

МОДЕЛЬ СОРТУ КВАСОЛІ ЗВИЧАЙНОЇ ОВОЧЕВОГО НАПРЯМКУ ВИКОРИСТАННЯ ДЛЯ УМОВ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

MODEL OF KIDNEY BEANS VARIETY OF VEGETABLE USE DIRECTION FOR THE CONDITIONS OF FOREST–STEPPE OF UKRAINE

О. М. Грищенко, Н. М. Осередько¹, В. Л. Жемойда²

O. M. Hryshchenko, N. M. Osered'ko¹, V. L. Zhemoyda²

¹ Інститут охорони ґрунтів України

¹Soils Protection Institute of Ukraine

² Національний університет біоресурсів і природокористування України

²National University of Life And Environmental Science of Ukraine

E-mail:grischenkoel@ukr.net

Разработаны элементы модели перспективного сорта фасоли обыкновенной овощного направления использования для условий Лесостепи Украины. Она характеризуется детерминантным типом роста, компактной формой куста, высокой уро-